

Advies 03-2006 : Wetenschappelijke evaluatie van de «Autocontrolegids voor de braadkippenkolom» (dossier Sci Com 2005/70)

Het Wetenschappelijk Comité van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, overwegende de besprekingen die plaatsvonden tijdens de vergadering van de werkgroep ad hoc van 22 november 2005 en de plenaire zittingen van 9 december 2005 en 20 januari 2006 ; geeft het volgende advies :

1. INLEIDING

De autocontrolegids voor de braadkippenkolom werd ter goedkeuring ingediend bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen (FAVV).

De gids werd opgesteld door de vzw Belplume, de drijvende kracht achter een kwaliteitssysteem in de Belgische braadkippensector, onder leiding van alle representatieve groeperingen uit de bedrijfskolom pluimvee. De gids omvat de volledige primaire productie van braadkippen, nl. de reproductiebedrijven, de broeierijen en de braadkippenbedrijven. De gids werd reeds beoordeeld door de cel «Validatie Gidsen» van het FAVV, zoals voorgeschreven in artikel 9 van en in bijlage III bij het KB van 14 november 2003 betreffende autocontrole, meldingsplicht en traceerbaarheid in de voedselketen. Er werd aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd om :

- de in de gids beschreven sectoriële gevarenanalyse te evalueren ;
- de in de gids beschreven monsternamen en analyses te evalueren ;
- te antwoorden aan de door de cel “Validatie Gidsen” gestelde vragen.

2. SECTORIËLE GEVARENANALYSE

2. 1. ALGEMENE AANBEVELINGEN

1. De gids werd professioneel, duidelijk en goed gestructureerd opgesteld.

2. Het Wetenschappelijk Comité stelt vast dat de gevarenanalyse onvoldoende uitgewerkt werd (biologische, chemische en fysische gevaren). De gids geeft in hoofdzaak de monitoring met betrekking tot *Salmonella* weer maar maakt bijvoorbeeld geen melding van *Campylobacter* noch van de problematiek rond residuen van antibiotica en coccidiostatica, de problematiek rond toxines die voorkomen in bepaalde soorten strooisel of de problematiek inzake ongewenste stoffen die voorkomen in diervoeders en die gevolgen kunnen hebben voor de voedselveiligheid. De gids bevat ook geen controleprogramma voor die verschillende gevaren. Het Wetenschappelijk Comité stelt daarom voor een lijst op te maken van de belangrijkste gevaren, deze toe te lichten en te situeren in de verschillende schakels van de bedrijfskolom (bijvoorbeeld : *Salmonella* in diervoeders). De problematiek i.v.m. het gezondheidsrisico bij het werk en de aanwezigheid van de verschillende teams die het pluimvee tussen verschillende bedrijven laden en lossen (transport) dient ook opgenomen te worden in de gevarenanalyse. wordt evenmin vermeld in de gids. Het Wetenschappelijk Comité stelt voor ook dit risico op te nemen in de gevarenanalyse.

3. De gids beschrijft maatregelen in verband met de GHP (hygiëne). Het Wetenschappelijk Comité meent dat de reden (het doel) waarom deze GHP worden beschreven niet altijd wordt vermeld (bijvoorbeeld : waarom moeten de silo's op een verharde ondergrond worden geplaatst, waarom moet het bedrijf beschikken over een passende waterafvoer voor broeierijen, enz). Het toevoegen van deze redenen zou de sector moeten helpen om deze aanbevelingen in praktijk te brengen.
4. De gids bepaalt dat de erkende laboratoria die analyses mogen uitvoeren op monsters conform hoofdstuk II van het Vademecum voor de bedrijfsdierenarts moeten werken. Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat dit op 30 maart 2000 uitgebrachte vademecum voor een aantal analyses minder up to date is. Het Wetenschappelijk Comité onderstreept dat het belangrijk is om geschikte en gevoelige methoden toe te passen en raadt daarom aan om voor de isolatie van *Salmonella* te verwijzen naar de meest recente versie van norm ISO 6579 . Het Wetenschappelijk Comité onderstreept ook dat alle analysemethoden gevalideerd moeten zijn.
5. Het Wetenschappelijk Comité stelt voor om de traceerbaarheid in de gehele braadkippenkolom beter te beschrijven. De traceerbaarheid zou makkelijk te controleren ("one step back, one step forward") van bij het begin tot op het einde van deze bedrijfskolom moeten zijn. In deze kolom vormen de broeierijen een gevoelige schakel als het om traceerbaarheid gaat. Het is thans immers moeilijk om de ouderdieren terug te vinden van de in de broeierijen aanwezige eieren ("one step back") of kuikens. Het Wetenschappelijk Comité meent dat dit bijzonder belangrijk is met betrekking tot de *Salmonella*-problematiek. Het Wetenschappelijk Comité stelt daarom voor in de gids melding te maken van het bijhouden van volledige registers (per container, per krat, ...) in de gehele bedrijfskolom en in het bijzonder in de broeierijen waar het bijhouden van dergelijke registers als een kritisch punt zou moeten worden beschouwd, zodat bij problemen de weg die de eieren afleggen continu en zo doeltreffend mogelijk kan worden gevolgd. Het ware nuttig de identiteit van de aanwezige eieren op elke broedmachine te vermelden. Dat is een kritisch punt voor de traceerbaarheid.
6. De gids verwijst, wat *Salmonella* betreft, naar drie serotypes (S. Enteritidis, S. Gallinarum / S. Pullorum en S. Typhimurium). Het Wetenschappelijk Comité stelt voor om in de gids rekening te houden met alle serotypes van *Salmonella* die een impact kunnen hebben op de volksgezondheid.
7. Delen III, IV en V van de gids bevatten noodgedwongen herhalingen waar het bepaalde aspecten betreft. Bijgevolg gelden de bij een van deze delen verwoorde suggesties automatisch ook voor de andere delen.

2. 2. DEEL III. REPRODUCTIEBEDRIJVEN

- Tijdens de periode van geforceerde rui op het einde van de legtijd is het pluimvee zeer gevoelig voor infecties, en in het bijzonder voor *Salmonella*-infecties. Tijdens die periode zou immers 10 tot 30% van het pluimvee met deze bacteriën besmet zijn. Het Wetenschappelijk Comité raadt aan een monitoringprogramma op te maken voor *Salmonella*-infecties tijdens deze risicoperiode (bijvoorbeeld opleggen dat op het einde van de geforceerde rui een monster moet worden genomen voor analyse op *Salmonella*), en deze problematiek op te nemen in het onderdeel « Gevaren-analyse (zie opmerking hierboven) ».
- Het Wetenschappelijk Comité herinnert er ook aan dat rekening moet worden gehouden met het feit dat een negatief analyseresultaat niet altijd betekent dat de dieren niet geïnfecteerd zijn. Immers, de uitscheiding van salmonella via de feces is intermitterend, en wordt vaak veroorzaakt door stress.
- Pagina 6/14, punten 15 en 16. De gids vermeldt in punt 16 : 'indien grondstoffen met hoge gehalten aan ongewenste stoffen of producten worden gebruikt, moeten

deze op PCB's gecontroleerd zijn...'. Aangezien het **gebruik** van « grondstoffen met hoge gehalten aan ongewenste stoffen of producten » verboden is, stelt het Wetenschappelijk Comité voor deze zin te vervangen door de term « risicogrundstoffen ». Het stelt voor om in dit verband een gevarenanalyse te doen, de risicogrundstoffen nader te bepalen en aan te geven welke risico's voor de voedselveiligheid met het gebruik van deze enkelvoudige grondstoffen als diervoeder verbonden kunnen zijn (voorbeeld : diervoeders kunnen besmet zijn met *Salmonella*). In verband met punt 15 waarin sprake is van het gebruik van enkelvoudige grondstoffen als voeder, stelt het Wetenschappelijk Comité ook voor in deze gids een analyse op te nemen van de gevaren die verbonden zijn aan de **productie** van niet-commerciële grondstoffen (niet-commerciële voeders) voor de gevallen waarin de exploitanten zelf grondstoffen voor de voeding voortbrengen alsook een analyse van de gevaren die verbonden zijn aan de **opslag** en de **bewaring** van voeders (bijvoorbeeld : problematiek rond mycotoxines, problematiek rond apparatuur die met PCB's besmet kan raken, enz.). Het Comité stelt ook voor de maatregelen te vermelden die vereist zijn om die gevaren te beheersen.

- Pagina 8/14, punt 22, alinea 7. De gids bepaalt dat de opfokker aan de vermeerderaar uiterlijk gelijktijdig met de levering van de opfokdieren de uitslag moet verstrekken van het laatste onderzoek voor *Salmonella*. Omdat de uitscheiding van *Salmonella* in de fecaliën van besmet pluimvee intermitterend kan zijn, betekent een negatieve uitslag niet altijd dat het pluimvee niet besmet is. Het Wetenschappelijk Comité stelt daarom voor aan de vermeerderaar niet alleen de uitslag van het laatste onderzoek op *Salmonella* te verstrekken, maar de uitslagen van alle voorgaande onderzoeken.
- Pagina 10/14, punt 6. De gids bepaalt dat het ongediertebestrijdingsplan moet worden bijgestuurd indien het niet effectief blijkt. Het Wetenschappelijk Comité raadt aan te vermelden dat indien het plan voor ongediertebestrijding ondoeltreffend is, de exploitant een professioneel bedrijf moet contacteren om het probleem op te lossen. Ongediertebestrijding is immers van essentieel belang omdat ongedierte kan optreden als vector voor *Salmonella* en *Campylobacter*. Ongediertebestrijding zou moeten worden opgenomen in het onderdeel « Gevarenanalyse » van de gids.
- Pagina 11/14, punt 8. In dit punt van de gids staat dat bodemstrooisel vrij moet zijn van toxische stoffen. Het Wetenschappelijk Comité vraagt om in het onderdeel « Gevarenanalyse » van de gids te vermelden welke gevaren aan strooisel zijn verboden en wat die toxische stoffen kunnen zijn. Het raadt de exploitant ook aan om aan de leverancier van het strooisel een certificaat te vragen waarin de veiligheid van het geleverde strooisel wordt gegarandeerd.
- Pagina 11/14, punt 18. Om dezelfde redenen als die vermeld in de opmerking bij pagina 8/14, punt 22, alinea 7, stelt het Comité voor om 'het laatste onderzoek' te vervangen door 'alle onderzoeken'.
- Pagina 12/14, punt 22, tabel. Deze tabel geeft schematisch de verplichte onderzoeken weer die op fokdieren moeten worden uitgevoerd om eventuele besmettingen met *Salmonella* en *Mycoplasma gallisepticum* op te sporen. De tabel maakt alleen melding van dieren met een leeftijd van 4 weken of ouder en niet van eendagskuikens. De eendagskuikens zouden bijgevolg aan de tabel moeten

worden toegevoegd met als verplicht onderzoek een ingangscntrole op *Salmonella* (bemonstering en analyse van fecaliën op inlegvellen).

- Bijlage 1. Het Wetenschappelijk Comité beschouwt het nemen en analyseren van stofmonsters als een gevoelige methode en als een zeer goed initiatief met het oog op het opsporen van *Salmonella*.
- Bijlage 6, pagina 4/5, 5. Resultaten en maatregelen. De gids geeft in de paragraaf 'Resultaten en maatregelen' van de verplichte ingangscntrole op *Salmonella* bij eendagskuikens aan dat de partij als positief wordt beschouwd als één of als beide onderzoeken (bacteriologisch onderzoek op inlegvellen en serologisch onderzoek van eendagskuikens) positief zijn. Het Wetenschappelijk Comité meent dat die zin moet worden aangevuld met 'positief zijn voor *S. Typhimurium* ent *S. Enteritidis*', de twee serotypes die verticaal worden doorgegeven via broedeieren. In verband met *Salmonella* stelt het Wetenschappelijk Comité ook voor een indelingssysteem vast te leggen op basis van 4 categorieën van salmonellabesmettingen zoals in deel IV (Broeierijen), bijlage 1 : vrij, verdacht, "besmet met *Salmonella* andere dan *S. Enteritidis* / *S. Typhimurium*" en "besmet met *S. Enteritidis* / *S. Typhimurium*", en deze vier categorieën in het begin van het hoofdstuk te omschrijven zodat de exploitanten van pluimvee met deze status rekening kunnen houden.
- Bijlage 6, pagina 4/5, 5. Resultaten en maatregelen. In diezelfde paragraaf 'Resultaten en maatregelen', staat het volgende: Indien de ingangscntrole *Salmonella* aanwezigheid aantoot, moet een adequate behandeling ingezet worden, onder toezicht van de bedrijfsdierenarts'. Het Wetenschappelijk Comité vindt dat deze zin niet in de gids moet voorkomen aangezien het behandelen van legkippen met antibiotica niet in een gids zou moeten vermeld worden als "aanbeveling".
- Bijlage 6, pagina 4/5, 5. Resultaten en maatregelen. Nog steeds in verband met deze 'Maatregelen', stelt het Wetenschappelijk Comité voor om een onderscheid te maken tussen de maatregelen die worden genomen in de gevallen waarin *S. Enteritidis* en *S. Typhimurium* worden geïsoleerd en de maatregelen die worden genomen wanneer andere serotypes van *Salmonella* worden geïsoleerd en deze maatregelen duidelijk uit te leggen.
- Bijlage 7. Deze bijlage betreft de uitgangscntrole voor *Salmonella*. Begin 2006 wordt een nieuwe wetgeving van kracht betreffende de verplichte vaccinatie van pluimvee tegen *Salmonella* (ontwerp ministerieel besluit en ontwerp koninklijk besluit betreffende de bestrijding van *Salmonella* bij pluimvee). Het Wetenschappelijk Comité raadt dan ook aan deze maatregel reeds in de gids te vermelden.

2. 3. DEEL IV. BROEIERIJEN

- Pagina 8/12, punt 7. De gids bepaalt in dit punt 7 : 'de vaccins worden bewaard in een koelkast'. Het Wetenschappelijk Comité vraagt aan te geven om welke vaccins het hier gaat en zich te beperken tot de vaccins die aan de volksgezondheid gerelateerd zijn.
- Pagina 10/12, punt 12. De derde alinea waarin sprake is van de procescontrole en van logistiek broeden, is niet erg duidelijk en zou beter moeten worden uitgelegd en gepreciseerd met het oog op een betere toepassing door de exploitanten. De term « procescontrole » zou in de lijst van definities moeten opgenomen en uitgelegd worden.

- Pagina 10/12, punt 16. Het Wetenschappelijk Comité beschouwt het nemen van een stofmonster en van een monster van de broeierijafvalen als zeer goede initiatieven met het oog op het opsporen van *Salmonella*.
- Bijlage 1, pagina 1/2. Hier bevindt zich een tabel die een gedetailleerde indeling weergeeft met vier verschillende statussen voor *Salmonella* : vrij, verdacht, besmet niet S. Enteritidis / S. Typhimurium en besmet S. Enteritidis / S. Typhimurium. Het Wetenschappelijk Comité meent dat de definitie van de status 'Vrij' in deze tabel niet strikt genoeg is en zou moeten worden herschreven. Er moet nogmaals rekening worden gehouden met het feit dat de uitscheiding van *Salmonella* via fecaliën intermitterend kan zijn zodat de woorden 'bij meest recent periodiek onderzoek' moeten worden vervangen door de woorden 'bij alle vorige periodieke controles' en de woorden 'zonder bevestiging in de laatste drie controles' moeten worden vervangen door de woorden 'zonder bevestiging in alle analyses die werden uitgevoerd'. Ook zouden de laatste twee punten (alinea) van deze definitie moeten worden verduidelijkt. De definitie van de status 'Verdacht' zou eveneens moeten worden herschreven en verduidelijkt.
- Bijlage 6, pagina 1/5, II, 2. Omdat eieren met de *Salmonella*-status 'verdacht' of 'besmet S. Enteritidis of S. Typhimurium' niet mogen worden uitgebroed en verwijderd moeten worden, stelt het Wetenschappelijk Comité voor om in de eerste zin van deze paragraaf te vermelden dat eieren die bij voorkeur niet worden ingelegd eieren zijn met de status 'verdacht' of 'besmet' « niet S. Enteritidis en niet S. Typhimurium ».
- Bijlage 6, pagina 3/5, Tracering. Het Wetenschappelijk Comité herhaalt het belang van de traceerbaarheid in broeierijen en onderstreept dat een document noodzakelijk is dat de kuikens moet vergezellen en dat de referenties van de moederdieren waarvan zij afkomstig zijn, vermeldt.
- Bijlage 6, pagina 5/5, schouweieren. In de eerste tabel 'Schouweieren' wordt uitgelegd welke procedure moet worden gevolgd bij aanwezigheid van met *Salmonella* besmette eieren bij de schouw. Deze tabel zou een meer gedetailleerde uitleg moeten geven aangezien het moeilijk wordt om die in de praktijk toe te passen. Er zou met name moeten worden aangegeven dat schouweieren die positief zijn voor S. Enteritidis en/of S. Typhimurium logistiek moeten worden uitgebroed, zelfs tijdens het wachten op een bevestigend resultaat bij de moederdieren. Daarnaast zouden deze eieren, ook wanneer het bevestigingsonderzoek bij de moederdieren negatief is, steeds als verdacht moeten

worden beschouwd en moet verder worden overgegaan tot het logistiek broeden ervan. Deze opmerking geldt niet voor de andere twee tabellen waarin wordt uitgelegd welke procedure moet worden gevolgd wanneer *Salmonella* voorkomt op dons en op inlegvellen. Immers, terwijl bij schouweieren het positief zijn voor S. Enteritidis en/of S. Typhimurium altijd te wijten is aan een besmetting van de ouderdieren, kan een positief resultaat voor S. Enteritidis en/of S. Typhimurium voor dons of inlegvellen ook het gevolg zijn van kruisbesmetting.

- Bijlage 7, pagina 4/4, punt 10, alinea 3. Deze paragraaf vermeldt een maatregel die moet worden genomen bij een bevestigd positief resultaat voor *Salmonella* bij procescontrole (de verantwoordelijke van het bedrijf verwittigen). Het Wetenschappelijk Comité stelt voor aan deze zin het volgende toe te voegen : 'en bevestigd « overeenkomstig punt 8 van bijlage 8 »' om te verwijzen naar de procedure voor deze bevestigingscontrole. Het Comité raadt ook aan te preciseren dat het gaat om S. Enteritidis en S. Typhimurium.

2. 4. DEEL V. BRAADKIPPENBEDRIJVEN

- Algemene opmerking. Het Wetenschappelijk Comité stelt voor in dit deel van de gids ook de problematiek in verband met alle serotypes van *Salmonella* ter sprake te brengen, alsook die betreffende *Campylobacter* die een gevaar voor de volksgezondheid inhouden.
- Pagina 7/10, punt 20. Dit punt vermeldt wat moet voorkomen in het bedrijfsregister van een braadkippenhouder. Het gegeven 'uitval per dag' dat in het bedrijfsregister moet worden vermeld, wordt door het Wetenschappelijk Comité beschouwd als een zeer waardevolle parameter omdat het hier gaat om een systeem voor vroege opsporing van problemen.
- Pagina 9/10, punt 12. Dit punt vermeldt de maatregelen die moeten worden genomen indien een productieronde gespreid is over verscheidene hokken met verschillende *Salmonella*-status en geeft met name aan dat wanneer op eenzelfde dag uit verschillende hokken wordt geladen, de kippen die met *Salmonella* besmet zijn als laatste moeten worden opgeladen. Het Wetenschappelijk Comité vraagt de maatregelen die bij het uitladen moeten worden genomen aan te geven en op meer volledige wijze uit te leggen. Het is zelfs zo dat wanneer *Salmonella* positieve kippen als laatste worden opgeladen er binnen in de vrachtwagen en bij het uitladen gevaar voor kruisbesmetting bestaat. Het Wetenschappelijk Comité onderstreept ook het belang van de onmiddellijke buitenomgeving (beton,...) bij het in- en uitladen met het oog op het vermijden van kruisbesmetting in de volgende productieronde en stelt voor om hiermee rekening te houden bij de preventie van kruisbesmetting (met name *Salmonella*-besmetting).
- Bijlage 6, pagina 2/2, punt 3. In punt 3 wordt uitgelegd dat het beproevingsverslag van het laboratorium (resultaat van de *Salmonella*-isolatie van het bij de **ingangscntrole** uitgevoerde onderzoek) moet worden toegezonden aan de pluimveehouder, de toeleverende broeierij en de bedrijfsdierenarts. Anderzijds voorziet de wetgeving alleen in een verplichte melding aan de slachthuizen voor de resultaten van de **uitgangscntrole**. Het Wetenschappelijk Comité raadt aan toe te voegen dat in geval van aanwezigheid van persistente serotypes van *Salmonella* (bijvoorbeeld S. Typhimurium, S. Enteritidis, S. Hadar en S. Paratyphi B) bij deze **ingangscntrole**, het resultaat ook aan het slachthuis moet worden toegezonden.

2. 5. DEEL VI. SATELLIETEN

- Algemene opmerking : Het Wetenschappelijk Comité vindt dat het deel 'Satellieten' beter gedocumenteerd zou moeten zijn, omwille van het belang van de traceerbaarheid in de sector en van de problematiek rond broeierijen (zie voorgaande opmerking). Het Comité stelt ook voor de term 'satelliet' op vollediger wijze te omschrijven.
- Wat de voeders en de traceerbaarheid daarvan betreft, wordt aangeraden in de gids te vermelden dat alle gegevens in verband met voeders en de traceerbaarheid daarvan moeten voorkomen op het etiket van de voeders.

3. VRAAG VAN DE CEL VALIDATIE GIDSEN

Vraag :

Wat is de meerwaarde van het uitvoeren van twee bijkomende onderzoeken per jaar (uitgebreid onderzoek) op het totaal kiemgetal in broeierijen, conform bijlage 10 bij deel IV ?

Antwoord van het Wetenschappelijk Comité :

Er zijn momenteel geen wetenschappelijke argumenten die aantonen dat deze bijkomende onderzoeken een meerwaarde opleveren voor de voedselveiligheid.

Prof. Dr. Ir. André Huyghebaert
Voorzitter
Brussel, 20 januari 2006

